

ETA 9.– JAKINGARRI BATZUK

IBAIK

Erriak, batez be aundienak, ibaien ondoan batzen dira, ura ta garbikuzia bearrezkoak diralako.

Afrika'ko ibai nagusiak Kongo eta Nilo dira. Nilo da munduan luzeena, 6.500 km. Kongo laburragoa da, 4.200 km.

Ameriketako Amazonas ibaia da munduan urik geien daroana eta onen urrengo Kongo.

Missisipi da Ipar-Ameriketaaaaaako ibai erraldoia.

Asia'n Indo, Ganjes eta Yang-Tse.

Europa'n Luzeena Danunbio. Rhin ontzientzat ona.

MENDI-BIZKARRAK ETA IBARRAK

Antxiña, millak milloiak urteak dirala, gaurko mendi aundiak itxaspean egon ziran eta azpiko su-indarrak eraginda goratu ziran, gero euriak eta aizeak leundu dauz eta orreik dira mendi zarrak. Mendi gazteak, oster, oraindiño aitz biziak dira.

Sasoi orretakoak dira Arri-mendiak (Rocosas) eta Andes, Amerika osoan goitik beera 18.000 km.'ko luze-ran.

Europa'n, Auñamendi, Alpeak, Apeninoak, Karpatoak dira gazteak.

Asia'n Kaukaso ta Himmalaia.

Sumendiak batzuk beti sutan dagoz, esaterako Italia'ko Stronboli. Beste batzuk 4.000 urtean geldidagoz, itzaldiak dira.

Mendi txikiak muiñoak edo mailloak esaten jake.

Leun-aldeak zugatz barik eta bedar luzeakaz ba'dagoz sabanak dira, zugazti aundiak ba'daukez taigak eta leituta ba'dagoz tundrak.

AIZEAK

Monzoioak: Itxasotik lurrera eta alderantziz doaz, urtsuak dira.

Alisioak lur-garritik gora naiz beera joaten dira eta gero orrean aurkakoak tropikuetatik lur-garrira.

Mistral: Probentza'koa da eta Rodano ibaitik itxasora sartzen da.

Siroko: Ego-Sortaldetik dator eta errea da.

Alisioak: Lur-garritik gora naiz bera doaz eta gero alisioen aurkakoak torpikotik lur-garrira etorten dira.

Mistral: Probentza'n Rodano ibaitik itxasora doana.

Siroko: Ego-sortaldetik, Sahara'tik dator eta errea da.

Zikloiak: Antilletan sortzen dira indartsu eta kategarri.

Firi-firia: Goizean itxasotik legorrera eta arratsaldean alderantziz, (Brisa).

ITXAS-AZPIKO IBAIAK

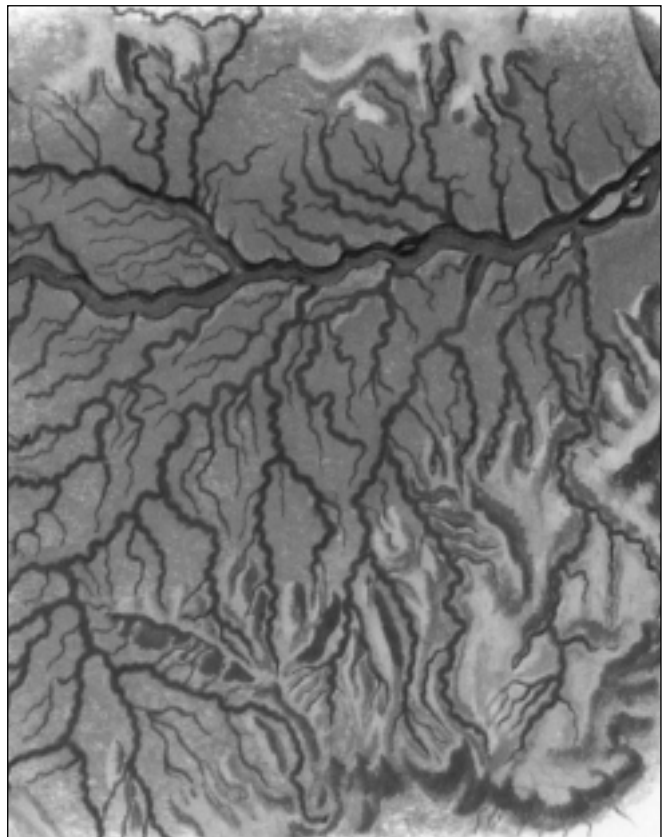
Itxas azpian ibai aundiak dagoz, batzuk otzak eta beste batzuk beroak.

Beroak dira Mexiko'tik Kantaurira datorren Gulf Stream eta Itxaso Barearen barruan Japon'era doan Kuro Sibo.

Otzak, Kanada'ko sortaldean iparretik datorren leitua eta Afrika ta Amerika barrenera doan ego-ardatz-burukoa.

Jakingarria asko dagoz gure mundu onetan. Izan gaitezan jakin-zaleak.

Olazar'tar Martin'ek

Amazonas-ibai urtsu ta nagusia, Brasil'en.